

SKÖTSELPLAN FÖR

**NATURRESERVATET
HÖGENÄS ORDE**

BORGHOLMS KOMMUN, KALMAR LÄN

2005-12-12

NATURVÅRDSFÖRVALTARE: LÄNSSTYRELSEN

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET HÖGENÄS ORDE

Förord

Skötselplanen är ett praktiskt handlingsprogram för skötseln av naturreservatet. Planens inriktning bestäms av syftet med naturreservatet och de föreskrifter som meddelats i beslutet. Till grund för denna skötselplan ligger gällande reservatsbeslut från 1972- 10-17, se bilaga 1.

Planförfattare är Lennart Nilsson, Pronatura. Sammanställningar och kompletteringar har utförts av Malin Miller, Länsstyrelsen i Kalmar.

1. Syftet med naturreservatet

Högenäs orde avsattes 1972 som naturreservat. Motiveringen till skyddet var att man ville *"freda och bevara en för Ölands ostkust karaktäristisk naturtyp med i havet utskjutande strandvallar och omkringliggande betespåverkade ängsmarker"*.

Av beslutet framgår att det är områdets öppna betesmarker i kombination med själva ordens geologiska värden som i första hand motiverade skyddet. Betet är i båda fallen centralt för att man ska kunna bevara dessa värden. Enligt föreskrifterna ska *"områdets öppna karaktär ... bibehållas"*. Reservatet omfattar även en del åkermarker. En fortsatt hävd av dessa är också viktig för att bevara områdets karaktär av ett nordöländskt agrarlandskap med lång kontinuitet.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Högenäs orde
Objektnummer	0802046
Skyddsform	Naturreservat
Beslutsdatum	1972-10-17
Natura 2000 beteckning	SE033166
Län	Kalmar

Kommun	Borgholm
Fastigheter och fastighetsägare	Se bilaga 8
Nyttjanderätter	Se bilaga 8
Totalareal (ha)	122,2 ha
Landareal (ha)	122,2 ha
Naturtyper, naturvårdsregistrets indelning:	Areal (ha)
Annan öppen utmark	73,4
Buskrik utmark	0,7
Havsstrandäng, betesmark	7,7
Jordbruksmark	34,5
Myr	1,7
Ädellövskog	0,8
Övrigt	3,6
Naturtyper, art och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
Havsstrandängar av Östersjötyp (1630)	10,5
Kalkgräsmarker (6210)	51,9
Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)	9,3
Rikkärr (7230)	0,3
Kustnära permanenta sanddyner med örtvegetation (grå dyner) (2130)	0,4
Vegetationstyper enligt Nordiska Ministerrådets indelning (ViN):	Areal (ha)
Askskog (<i>Fraxinus excelsior</i> -typ, 2.2.3.4)	0,8
Fuktig lågvuxen gräsmarksvegetation (5.4.4)	14,9
Mosaik av torr och frisk gräsmarksvegetation (5.4.1 och 5.4.2)	55,0
Övre och nedre landstrandsvegetation (4.2.2 och 4.2.4)	7,7
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Kalkgräsmarker (6210)
	Havsstrandängar (1630)
	Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)
	Rikkärr (7230)
	Kustnära permanenta sanddyner med örtvegetation (grå dyner) (2130)

Strukturer	Välbetade gräsmarker
	Höjdrygg med strandvallar
	Stenmurar i underhållet skick
Arter	Honungsblomster (<i>Herminium monorchis</i>)
	Skärfläcka (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
	Småtärna (<i>Sterna albifrons</i>)
	Svartfläckig blåvinge (<i>Maculinea arion</i>)
Friluftsliv	landskapsbild
	kulturrehistoria
	besöksobjekt

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Naturreseptatet Högenäs orde är till allra största delen beläget på Högenäs bys marker. Byn är troligen anlagd under äldre järnåldern och har under historisk tid haft fem eller sex gårdar. Högenäs är inte en reglerad by med gårdarna på en gemensam bytomt. Gårdarna låg i äldre tider istället spridda runt ett större "byttorg", som var gemensamt för hela byn. Vid skiftena och olika hemmansklyvningar under 1800-talet kom vissa gårdar att flyttas ut från de ursprungliga bytomterna.

Reservatet består till allra största delen av Högenäs bys utmarker. Utmarken har sedan lång tid utnyttjats som betesmark. På en karta från slutet av 1600-talet beskrivs den som "tämigen skarpt mulbete öster om byn ned till sjön och slätt ingen skog.". Vid sidan av byns utmarker ingår även mindre delar av ett av byns åker- och ängsgården (Österåkra) samt fem mindre, särskilt avhågnade åkerområden (s.k. horvor). Horvorna låg dels på Långnäsudd längst i söder (två stycken), dels vid Hornvik i norr (tre stycken).

Vid utmarksdelningen 1819 kom utmarkerna att tillfalla byn och de olika gårdarna, från att tidigare ha ägts av kronan. Sammanlagt tillfördes nu byn drygt 270 tunnland jord, varav 252 utgjordes av betesmark och 3 var åker. Övriga delar bestod av vägar och gator, ett allmänt fiskeläge, grustag och mark som betraktades som oduglig. Vid enskiftet i början av 1820-talet får man en detaljerad bild av hur sjömarkerna såg ut, brukades m.m. vid denna tid. På enskifteskartan kan man först och främst konstatera att gräsmarken i reservatet utgörs av öppna och trädlösa betesmarker. Viss buskvegetation har troligen funnits på mindre arealer, särskilt i de delar som kallas Hornvik Ene (i det nordvästra hörnet) samt Wikhorve Ene (i sydvästra hörnet). Detta styrks av beskrivningen till utmarksdelningen som genomfördes några år innan enskiftet. "Smått ene" och "enbevuxen betesmark" återkommer flera gånger i beskrivningen. Själva orden omnämns dock som "skoglös".

Sjömarkerna i Högenäs kom vid enskiftet att delas upp mellan fyra av gårdarna i byn. De två nordligaste skiftena benämndes Östra mark. De bestod av öppna

betesmarker och innehöll bland annat två mindre kärr ("Stenkärr") samt ett fuktigt parti strax norr om sjöbodarna ("Surdal"). Följande skifte bestod av själva orden och markerna söder därom. Orden var "mycket höglänt" och kallades Wålböksbacken. Betesmarkerna söder om orden benämns Wiksläten och betraktas som "god betesmark". Detta skifte innehåller även en liten åker, Berghorvan. I skiftet längst i söder ligger en udde som kallas Långnäsudden. Här förekommer en blandning av alvarliknande betesmarker, fuktängar och lite sandigare marker. Mindre delar av den öppna betesmarken i detta skifte har tagits upp som åker ("Långnäschorvan" och "Wikhorvan").

Efter enskiftet och utmarksdelningen fortsatte troligen betet i samma utsträckning som tidigare, men nu uppdelat i fyra fällor sedan stenmurarna mellan gårdarna kommit på plats. Vid olika hemmansklyvningar kom fällorna efterhand att öka i antal. Efter dessa klyvningar var betesmarken i reservatet uppdelade i 10 olika fällor. År 1879 omnämns att vårdkasen användes som skydd av byns fårvaktare. Det betyder att ett visst fårbete måste ha förekommit på Högenäs sjömarker vid denna tid.

Under 1950-talet började en förbuskning av betesmarkerna att märkas. Anledningen kan både ha varit ett allmänt lägre betestryck och att hästarna då försvann som betesdjur.

Idag utnyttjas gräsmarkerna inom reservatet fortfarande som betesmarker. Betesdjuren utgörs till huvuddelen av ungdjur och sinkor av mjölkkoraser. Sambete med islandshästar förekommer i någon fålla. Betestrycket idag kan karakteriseras som måttligt till högt. Under de senaste tjugo åren har igenvuxna enbuskpartier röjts varvid betesmarkernas traditionellt öppna karaktär till större delen har återskapats.

Åkermarken i reservatet brukas fortfarande till allra största del som åker. Först och främst är det vall och vårsäd som odlas. På flertalet av de gamla horvorna har dock åkerbruket upphört och dessa delar har övergått till att betas tillsammans med de omgivande naturbetesmarkerna. På några horvor har vegetationen alltmer börjat likna den naturliga gräsmarksfloran.

2.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

På orden i Högenäs sjömarker ligger en av Ölands få kvarvarande vårdkasar (Källa sn Raä nr 88). Vårdkasen är 2,8 meter hög och har en diameter på 3 meter. Den består av två kallmurade sektioner. Den översta är helt uppförd i kalksten, medan den undre främst består av rundade urbergsstenar. I dess östra sida finns en öppning, troligen avsedd för bränslepåfyllning. Vårdkasen är restaurerad av hembygdsföreningen på 1950-talet. År 1873 gjordes en avbildning av vårdkasen. Den bestod då av tre sektioner, varav den översta var gjord i kalksten. Anläggningen verkar då ha spelat ut sin roll och sägs användas till vaktkoja för fårvaktare. I äldre tid lär det sammanlagt ha funnits ca 40 vårdkasar (öl. fyrbåk,

vårdböke, vålböke, vårdbyte, vålbyt eller vålböt) på Öland. De ingick i ett larmsystem som omfattade stora delar av svenska kusten och som har sina rötter i förhistorisk tid (500-600 talet). Bötevakt (vakt vid vårdkase) omnämns i skrift redan vid slutet av 1200-talet.

I reservatet finns även två "osäkra fornlämningar". Strax nordost om vårdkasen finns en stensättningsliknande lämning (Källa sn Raä nr 88). Stensättningen är 8 meter i diameter och 0,35 meter hög. Den har bedömts som osäker fornlämning och skulle även kunna vara resterna av en grund till en väderkvarn. Ytterligare en stensättningsliknande lämning återfinns i det norra sjömarkskiftet (Källa sn Raä nr. 56). Den är 3 ggr 3 meter stor och 0,25 meter hög.

Reservatet innehåller uppskattningsvis drygt 15 000 meter stenmurar som bildar ett nätverk av fällor, tillsammans 36 stycken. Flertalet murar är av typen enkelmurar och de flesta har anlagts någon gång efter enskiftet på 1820-talet. På två ställen finns två parallellt löpande skiftesmurar som bildar en fägata. En går från de nordligaste gårdarna i byn och ned till sjömarken. Den andra går längs reservatsgränsen i väster. Stenen i murarna är ofta tydligt rundat och består främst av stenar och block i granit, sandsten och diabas.

Några kortare sträckor av stenmurarna är dock betydligt äldre, möjligen anlagda redan under medeltid. Det är bland andra den svagt svängda muren norr om vårdkasen och som löper fram till en av gårdarna. Muren har omslutit ett mindre åker- och ängsgärde som kallades Österåkra. Gärdet kan åtminstone beläggas i kartor från slutet av 1600-talet. Även längs reservatsgränsen i söder finns en mur som troligen är äldre än enskiftet. Den är både by- och sockengräns mot Persnäs socken och Frönäs by. Även denna har en slingrande gång vilket antyder en högre ålder. Även murarna runt de äldsta horvorna är anlagda innan enskiftet på 1820-talet.

I reservatet finns spår av tidigare mindre åkrar, s.k. horvor. En av de allra äldsta som fortfarande är i bruk som åker är Berghorvan, strax öster om parkeringsplatsen. Berghorvan var ursprungligen dubbelt så stor, men den norra delen avsattes i samband med enskiftet som gemensamt grustag. Även horvan Hornvik längs gränsen mot Honungstorp är fortfarande i bruk, dock numera något större än på 1700-talet. Flertalet av horvorna vid Långnäsudd i söder är gamla, de flesta har dock numera övergått till betesmark. Övriga horvor är av lite yngre datum, bland annat Vikhorvan (300 m sydväst Berghorvan). Även uppe på orden strax norr om vårdkasen finns spår av sentida odling. I anslutning till horvorna finner man ofta odlingsrösen.

Längst ut på Högenäs orde ligger byns gemensamma fiskeläge med sjöbodar och tillhörande tomter. Fiskeläget avsattes vid enskiftet. Idag finns här fem sjöbodar och sju tomter med omgivande stenmurar. I reservatet ingår även Honungstorps fiskeläge. Här finns idag tre sjöbodar och läget är uppdelat i åtta stycken tomter. Karakteristiskt för sjöbodarna både vid Högenäs orde och vid udden i

Honungstorp är att det på framsidan finns en liten svale genom att sidoväggarna och taket skjuter ut ett stycke. Flertalet sjöbodar är rödfärgade med svart- eller blåmålade knutar och vindskidor och har plåttak. År 1917 fanns det nio sjöbodar i Högenäs.

Längs kusten, främst invid de båda fiskelägena, kan man se flera kåsar och ålbroar. Kåsarna består av två rader av större stenar som fungerat som enkla landningsplatser för båtar. Ålbroarna, även kallade ryssjöbroar, består enbart av en rad av större stenar och har använts för att fästa ryssjorna i vid ålfiske. Särskilt tydliga kåsar finns på norrsidan av Honungstorps fiskläge. Fiske bedrevs förr här i trakten på sjurygg (stenbit), sill, flundror, torsk, ål, lax och gädda. Ålfisket var särskilt viktigt.

I Högenäs utövades förr seglation med sten. Gårdarna i byn tillhörde olika skeppslag som tillsammans ägde färdbåtar. Båtarna hade Källa hamn som hemmahamn. En vanlig produkt var gravhällar. Stenen bröts på Wi-alvaret och slipades sedan på egna skurverk invid gårdarna. I Högenäs fanns i början av 1800-talet hela 10 skurkvarnar. Vid skurningen åtgick en hel del sand, s.k. skursand. Detta kan vara en av orsakerna till de många små grustäkter som man ser på flera ställen i Högenäs sjömarker, bland annat längs orden. Vid enskiftet avsattes två gemensamma grustag. Det strax söder om vårdkasen avsattes på delar av Berghorvan som därmed blev något mindre i storlek.

I norra delen av reservatet ligger två sentida husgrunder, en på vardera sidan av den norra sjögatan. Husgrunden söder om sjögatan ligger i det ena hörnet av en liten stenmursomgärdad fälla, numera raserad (Källa sn Raä nr. 137). Här stod fram till 1920-talet en malmstuga som beboddes av Karl Karlsson Björk och hans maka Ida. Han försörjde sig som stenarbetare på Vi alvar och som jordbruksarbetare på gårdarna i bygden. De flyttade sedan till Persnäs. Väster om husgrunden finns ettstensatt parti, troligen rester av en smal väg. Husgrunden norr om sjögatan har en liten smal tomt. Husets spisröse är fortfarande väl synligt. Norr och nordväst om tomten ligger två f.d. åkrar med spår av grunda diken och tydliga åkerkanter samt flera mindre odlingsrösen. Detta hus övergavs tidigare än det andra, troligen redan på 1800-talet. Invid bägge husgrunderna växer bland annat påskliljor och pärlhyacinter. Flera backstugor än dessa två har funnits i reservatet under 1800-talet. "Sammelstorp" (Samuelstorp) samt husen där "Häll-Nisse" och "Skål-Erik" bodde är alla numera försvunna. Samuelstorpet låg 200 meter väster om vårdkasen. De två andra låg i anslutning till Långnäshorvorna och Sjöhorvan.

På flera ställen i reservatet finns små brunnar. De är stensatta och täcks ofta av en stor kalkstenshäll. De är troligen anlagda efter enskiftet då sjömarken kom att delas upp i ett antal mindre fällor.

Vid fältarbetet upptäcktes en lämning ytterst på udden (Långorden) strax norr om själva orden. Det rör sig troligen om en skytteskåra som är en enkel form av

skyttevärn och som förmodligen har använts i ofredstider. Lämningen är svagt bågformig och 12 meter lång, 2 meter bred och 0,3 meter hög. Den består av mindre stenar och är till större delen övertorvad.

Större delen av naturreservatet ligger inom *Riksintresse för kulturmiljövården nr 23 Källa-Högenäs*. Riksintresset motiveras av kustmiljön med medeltida kyrkomiljö, bymiljö (Högenäs) med ursprungliga gårdslägen och en av Ölands viktigaste medeltida hamnar. I beskrivningen framhålls även de betade sjömarkerna, potatis och spannmålsodling i gårderna samt sjöbodarna ute på orden, som används av den fiskande befolkningen. Såväl sjömarker, (del av) gårde och fiskelägen ligger inom reservatet. Den bibehållna traditionella markanvändningen inkl det biologiska kulturarvet är givetvis intressant ur såväl biologiskt som kulturhistoriskt hänseende.

2.4. Biologiska bevarandevärden

Högenäs orde utgör en liten del av de åkrar och betesmarker på östra sidan av Öland som brukar gå under namnet sjömarker. Huvuddelen av dessa är belägna på byarnas utmarker. Karakteristiskt för sjömarkerna är dess öppna karaktär och deras långa kontinuitet som åker- och betesmarker. Detta gäller även här i Högenäs. De biologiska värdena hos dessa marker är främst knutna till den rika gräsmarksfloran med främst kärlväxter och svampar, men även till ett rikt fågel- och lägre djurliv.

Betesmarkerna vid Högenäs orde är mycket variationsrika och innehåller hela skalan från torra till fuktiga gräsmarker. Huvuddelen av de torra gräsmarkerna återfinns längs själva orden, skiftena norr därom samt på Långnäsudd i söder. Floran är ofta lågvuxen och mycket artrik med växter som fårsvingel, gråfibbla, småfingerört, gul fetknopp, flentimotej, trubbstarr, axveronika och bergsyra. På marker med lite tjockare jordlager ändrar de torra gräsmarkerna karaktär något. Dessa lite mer produktiva marker innehåller växter som luddhavre, vårbrodd, brudbröd, getväppling och höskallra. I denna miljö återfinns också några av de tidigblommande orkidéerna, Adam och Eva och S:t Pers nycklar.

I lägre liggande delar där grundvattnet påverkar vegetationen har det utbildats frisk- och fuktängar. Båda är ofta mer eller mindre tuviga p.g.a. betesdjurens tramp. Friskängarna karakteriseras av en lågvuxen vegetation med typiska arter som darrgräs, rödklint, jordtistel, getväppling, älväxing, knägräs och jungfrulin. Orkidéer som tvåblad och brudsporre är vanliga i denna miljö.

Fuktängarna återfinns i något låglänta partier av utmarken. Älväxing och blåtåtel dominerar oftast vegetationen. Bland övriga växter märks särskilt slankstarr, hirsstarr, blodrot, ängsvädd, majviva och ängsstarr. I kalkfuktängarna växer också huvuddelen av områdets orkidéer. Till de vanligaste hör brudsporre, Johannesnycklar, ängsnycklar, flugblomster och honungsblomster.

På flera ställen i betesmarkerna finns mindre kärr. De har karaktär av våtar då de helt torkar ut under försommaren. Exempel på denna typ är Stenkärr, två mindre kärr i markerna norr om orden. Kärren domineras av agnsäv. I de allra blötaste partierna växer tuvor av bunkestarr. I bottenskiktet är kärrklomossa dominerande. Andra våtar domineras av låga starrarter som hundstarr och hirsstarr samt blåtåtel. Gåsört är ofta förekommande i denna typ.

Längst i söder ligger en liten glosjö som avskiljts från kusten genom en successiv uppgrundning. Glosjön håller vatten större delen av året. Ute i vattnet växer rikligt av smalkaveldun och blåsäv. Runt sjöns vattenspegel återfinns mycket tuviga kärrmarker. Tuvorna består bland annat av hundstarr och tuvtåtel. Mellan tuvorna växer täta mossmattor med inslag av växter som krypven och kärrdunört.

Sjömarkerna i Högenäs har en rik svampflora. Bland arterna märks två rödlistade; dvärgjordstjärna (NT) och stäppröksvamp (VU). Gråbrun sammetsmusseron och rotmusseron har också återfunnits här.

Betesmarkerna vid Högenäs orde har också ett rikt fågelliv, främst vad gäller vadare, änder och måsfåglar. Bland de vanligaste vadarna som häckar i reservatet märks tofsvipa, rödbena och strandskata. Till de mer sparsamt förekommande vadararterna hör storspov, större strandpipare och vissa år även skärfläcka. Längs områdets kustlinje finns goda förutsättningar för änder och måsfåglar. Bland de häckande arterna märks ejder, skedand, vigg, sothöna, silvertärna och fiskmå. Tidigare fanns två mindre skrattnåskolonier, en på holmarna ute i Högenäsviken och en vid glosjön och kärrområdet längst i söder. Även den rödlistade vakteln har påträffats i anslutning till åkermarken.

Under fältarbetet (maj-juni 2005) med skötselplanen observerades följande fåglar: tofsvipa, strandskata, storspov, rödbena, större strandpipare, gravand, gräsand, vitkindad gås, ejder, skrattnås, sothöna, knölsvan, kanadagås, grågås, kråka, hämpling, stare, bofink, näktergal, gulsparr, sånglärka, gök och sädesärla. Flertalet av dessa bedöms häcka i eller strax utanför reservatet.

Högenäs orde är också en viktig rastlokal för fåglar. Vid en vadarinventering i juli 2002 mellan Toksnäs och Källa hamn observerades 1 061 vadare. Till de vanligaste bland de rastande arterna hörde kärrsnäppa, grönbena, tofsvipa, spovsnäppa, gluttnäppa, större strandpipare och brushane.

Till gräsmarkerna i reservatet hör också ett rikt lägre djurliv. Några särskilda inventeringar har inte genomförts, men två rödlistade fjärilar har observerats här. Dessa, svartfläckig blåvinge och liten blåvinge, är främst knutna till torra gräsmarker. De båda arterna har backtimjan resp. getväppling som de viktigaste värdväxterna.

På åkrarna i reservatet odlas främst spannmål och vall samt något mindre stycke med potatis. Åkerrenarna är ofta artrika, särskilt på de mindre horvorna, ex.

Berghorvan. Här växer bland annat höskallra, rödklöver, kummin och ängshavre. Längs andra åkerrenar kan man finna backruta och svinrot. På en åker har man observerat det rödlistade åkerogräset riddarsporre.

2.5 Geovetenskapliga bevarandevärden

Genom reservatet löper Högenäs orde, en av de vackraste och mest välutbildade av de nordöländska höjdryggarna som ger kusten dess flikiga utseende. Högenäs orde ingår i en hel serie med ryggar som ger denna del av norra Öland sin speciella karaktär med byar belägna längs dessa höjdparter.

Orden är en ca 700 meter lång höjdrygg som på sin högsta punkt ligger på 9,3 m över havet. Uddens sydvästliga sluttningar stupar brantare än dess nordostliga. Sluttningen i nordost övergår i ett ganska jämnt plan. Längs nästan hela södra sidan av orden kan man se tydliga strandhak. De är tydligare ju högre upp på ryggen man kommer. Strängar av klapper kan ses på ryggens högst belägna delar.

Materialet i Högenäs orde är, åtminstone i ytan, svallat och har ingen tydlig skiktning, utan verkar vara helt osorterat. Vid undersökning av skärningar i grusgröpar på ca 5 meter över havet har man funnit skal av marina mollusker som hjärtmussla, blåmussla och östersjömussla.

Tolkningen av dessa höjdryggar på norra Öland har länge förbryllat forskarna. Numera tror man att Högenäs orde, och andra liknande bildningar, troligen har en kärna av en högt liggande moränsträng. Moränen har ansamlats här vid senaste istiden i skydd av långsmala berggrundsribbor. På denna bildning har sedan strandgruset har kastats upp i form av vallar vid kraftiga stormar. I andra liknande bildningar har man funnit strandgrus med skal av sötvattensmollusker ända ned till sex meters djup. Huvuddelen av strandvallarna har troligen bildats under Ancylostid, d.v.s. för ca 8 000 f. Kr. och visar på Östersjöns tidigare strandlinjer. Strandhaken/terasserna längs höjdryggens sidor har däremot bildats under senare Östersjöstadier.

Strandvallar finns även i markerna norr om orden. De tydligaste ligger närmast kusten och har alltså bildats i relativt sen tid. Vid Långorden är dom särskilt tydliga.

I ett litet område strax norr om orden, benämnt Stenringen på äldre kartor, är markytan mycket rik på rundade urbergsblock. Detta är ett ganska ovanligt fenomen på Öland. Bildningen är troligen en kort s.k. ändmorän som bildats parallellt med isfronten under dess avsmältning. Liknande bildningar finns i Näsby och är liksom här i Högenäs svagt bågformiga.

Längs gränsen mot Frönäs i söder löper ett mindre vattendrag. De inre delarna av viken där vattendraget mynnar ut har snörts av och en mindre s.k. glosjö bildats. Uppgrundningen och avsnörningen från havet har troligen skett som en

kombination av en sedimentation av minerogent material vid vattendragets mynning, uppkastade strandvallar samt landhöjningen. Av vegetationen att döma består vattnet i sjön idag enbart av sötvatten och påverkas inte ens vid högvatten av Östersjöns brackvatten. Sjön fortsätter in på Frönäs bys marker. Längre västerut ligger Maren, ett annat exempel på en sådan avsnörd sjö. Glosjöar finns även på flera andra ställen längs Ölands nordöstra kust.

Ute i Högenäsviken pågår en successiv uppgrundning. Den lilla ön i viken har nu fått landkontakt och uppgrundningen verkar under senare år ha accelererat. Den har dock pågått under lång tid. För hundralet år sedan gick strandlinjen strax intill den östligaste åkern på Långnäs. Avsnörningen av glosjön i södra delen av reservatet är en annan effekt av denna uppgrundning.

2.6 Bevarandevärden för friluftslivet

I reservatet finns mycket goda förutsättningar för natur- och kulturstudier. Närheten till havet och områdets strövvänliga natur attraherar många besökare främst under vår och försommar. Från orden har man en mycket fin utsikt över kusten i både norr och söder.

För besökare har ett flertal anläggningar iordningställt. Vid orden finns en väl tilltagen parkering som avhålls från omgivande betesmark. För att underlätta övergångar över hägnader har fjorton stycken stättor placerats ut. I anslutning till parkeringen finns en toalett. Informationsskyltar finns som informerar om reservatets främsta natur- och kulturvärden.

3. Generella råd och riktlinjer

Bete

Av allra största vikt för områdets skötsel är ett fortsatt årligt bete med en betesbeläggning av tillräcklig storlek. Det är mycket glädjande att se att flertalet av fällorna idag är välbetade. Ett bibehållande av dagens betesbeläggning bör därför vara ett mål för djurhållningen tills vidare. Det vore positivt att även få in andra betesdjur, främst hästar. Även en del får skulle vara positivt, om det nu är praktiskt möjligt vad gäller hägnader m.m.

Betessäsongen bör normalt omfatta tiden maj-oktober. Betespåsläppet bör ske under första halvan av maj, så att man inte riskerar att betet "växer ifrån" djuren. Vid midsommar bör huvuddelen av fällorna vara väl avbetade.

Röjningar

Inför röjningar bör samråd alltid ske med markägaren och djurhållaren. Skötselplanen bör därvid vara den gemensamma utgångspunkten och som anger riktlinjerna för röjningen.

Viktigast i detta skede är att följa upp redan gjorda röjningar genom underhållsröjning. Det är främst allt uppslag av slån och nypon som ska röjas bort. Områden som snarast bör underhållsröjas finns i flertalet skiften (1A-1L).

Vid röjningar bör främst äldre enbuskar (ex. stamemar) och äldre träd lämnas kvar. Enbuskar bör främst lämnas i grupper för att bland annat kunna tjäna som vindskydd för betesdjuren. Enbuskar lämnas främst i torra höglänta lägen. Fuktiga och tuviga delar bör röjas helt fria från träd- och buskvegetation. Exempel på sådana marker är de små våtar som finns här och var i betesmarkerna samt den artrika fuktängen i skiftet norr om orden. Mindre buskage bör lämnas för att ge skydd åt betesdjuren vid besvärlig väderlek.

Markernas trädfattiga karaktär är viktig att bevara och återskapa. Detta gäller särskilt området närmast kusten och längs själva orden. Några yngre träd bör sparas för att fungera som föryngring.

Strandzonen längs kusten samt utmed glosjön i söder röjs helt fri från träd och buskar för att gynna fågellivet.

Stenmurar bör i princip vara fria från träd och buskar. Mindre buskage som inte bedöms vara skadliga för stenmurarna kan dock lämnas kvar. Även andra typer av kulturspår bör röjas fria från träd och buskvegetation. Det gäller till exempel rester av äldre bebyggelse, övergivna och numera betade horvor m.m.

Röjningsavfallet bör antingen bortföras och flisas eller brännas på plåtar el.dyl. Gagnvirket tillfaller markägaren.

Hamling

På några ställen växer äldre träd som bär spår av tidigare hamling. Det gäller främst den gamla asken vid Berghorvan (Sjöhorvan). Den bör troligen hamlas i två etapper. En återupptagen beskärning är viktig för att träden ska kunna bli riktigt gamla.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet har delats in i sju skötselområden: 1.Betesmarker, 2.Åkermarker 3.Sjö och vattenområden, 4.Skog, samt skötselområdet Stenmurar och skötselområdet Friluftsliv. Avgränsningen av skötselområde 1-4 framgår av skötselplanekartan, bilaga 2.

Indelningen i olika skötselområden baseras på att områden med liknande naturtyper, markanvändning och bevarandemål samlas till ett skötselområde.

Begreppet bevarandemål anger den kvalitet och kvantitet som ett bevarandevärde ska ha för att gynnsamt tillstånd ska anses föreligga inom reservatet. För varje skötselområde har bevarandemål preciserats. Bevarandemål ska kunna följas upp.

4.1 Skötselområde 1: Betesmarken (83,6 ha)

Beskrivning: Betesmarken i reservatet är idag uppdelad i tolv fällor (1A-1L) som skiljs åt genom en fungerande hägnad, oftast en stenmur kompletterad med stolpar och taggtråd. Fälla B är dock uppdelad i två avdelningar med ett taggtrådsstängsel. Fälla 1H hävdas växelvis genom slåtter och bete. Sent bete sker här de år åkern norr om brukas som vall.

I några av fällorna (1A, 1K och 1L) finns äldre åkrar med omgivande stenmurar som idag oftast är förfallna.

Fällorna 1F, 1G, 1I och 1K är av högst prioritet

Bevarandemål:

- Arealen havsstrandängar av östersjötyp (1630) ska vara minst 10 ha.
- Arealen kalkgräsmarker (6210) ska vara minst 50 ha.
- Arealen fuktängar (6410) ska vara minst 10 ha.
- Arealen rikkärr (7230) ska vara minst 0,25 ha.
- I kalkgräsmarker (6210) ska minst 3 av de typiska kärlväxarterna (t.ex. spåstisel, jordtistel, backsmultron, solvända, ängshavre, orkidéarter, rosettjungfrulin, jungfrulin, knölsmörblomma, fältvädd eller axveronika) förekomma i minst 60 % av provytorna.
- I fuktängen (6410) ska minst 3 av de typiska kärlväxarterna (t.ex. slankstarr, gökblomster, brudsporre, tätört, majviva, älvväxing ängsvädd, hirsstarr, sumpmåra, rosettjungfrulin eller blodrot) förekomma i minst 60 % av provytorna.
- Minst 85 % av arealen ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut och ingen skadlig förnaansamling ska förekomma.
- Typiska fågelarter som tofsvipa, rödbena, större strandpipare, storspov och strandkata ska finnas i området och helst öka i antal.
- Skärfläcka och småtärna häckar i området.
- Fornlämningar och andra kulturhistoriska spår ska vara väl synliga och välbevarade.

Skötselåtgärder:

Årligt bete. Fortsatt röjning/gallring enligt ovan beskrivna principer (se 3. Generella råd och riktlinjer). Allra viktigast de närmaste åren är att genom underhållsröjningar säkra redan restaurerade delar. Nedan sammanfattas de viktigaste åtgärderna i resp. fälla:

Fälla 1A: Gallring av yngre ask invid den gamla tomten. Röjning av enbuskar på de f.d. åkrarna.

Fälla 1B: Bortforsling av röjningshögar. Underhållsröjning av uppkommande nypon, slån, sly m.m. Röjning av f.d. åker. Gallring av yngre oxlar.

Fälla 1D: Successiv röjning av tätare enbuskpartier norr om sjöbodarna.

Fälla 1E: Gallring av yngre träd, främst ask. Underhållsröjning av slån och nypon.

Fälla 1F: Underhållsröjning av slån och nypon. Viss gallring av yngre oxlar. Röjning av tätt buskage i norra hörnet.

Fälla 1G: Gallring av yngre ask invid den gamla tomten. Underhållsröjning av slån och nypon.

Fälla 1I: Underhållsröjning av uppkommande nypon, slån, sly m.m. Gallring av yngre träd. Lätt röjning av yngre enbuskar.

Fälla 1J: Lätt röjning av yngre enbuskar. Underhållsröjning av uppkommande nypon, slån, sly m.m.

Fälla 1K: Underhållsröjning av uppkommande nypon, slån, sly m.m.. Röjning och gallring av tätare, igenvuxna partier, ex. i området med äldre täkter bakom sjöbodarna.

Fälla 1L: Underhållsröjning av uppkommande nypon, slån, sly m.m. Röjning av bl.a. fuktängarna runt glosjön och f.d. åkrar. Gallring av yngre träd.

4.2 Skötselområde 2: Åkermarken (36,7 ha)

Beskrivning: Flertalet åkrar brukas årligen, spannmål och vall är de två viktigaste grödorna. Mindre areal med potatis finns också. Horvorna nere vid Långnäs ligger i träda, bl.a. på grund av stora betesskador av gäss.

Längs åkerkanterna finns ofta mer eller mindre breda gräsrenar. De kan ibland vara ganska artrika och innehålla växter som svinrot och backruta. I några åkrar förekommer även lite större områden som inte odlats p.g.a. att de varit för fuktiga för att odla upp. Exempel på sådana finns i några av horvorna vid Långnäs i söder.

Bevarandemål:

- Hela åkerarealen ska brukas varje år som åker, vall eller träda.
- Riddarsporre ska finnas och kunna föryngra sig i området.

Skötselåtgärder:

Fortsatt brukande av åkermarken genom åkerbruk och/eller bete. Hamling av tidigare beskuren ask vid Sjöhorvan (horvan invid parkeringen).

4.3 Skötselområde 3: Sjö och vattenområden (1,0 ha)

Beskrivning:

Längs gränsen i söder ligger en liten sjö som omges av fuktiga och tuviga betesmarker. Sjön har tidigare haft en tät övervattensvegetation av bland annat bladvass. Numera växer här ett ganska glest bestånd av kaveldun. Längs södra sidan av sjön ligger en hög av jordmassor efter tidigare grävningar.

Bevarandemål:

- Kaveldun förekommer inte med enskilda täta bestånd över 25 m².

Skötselåtgärder:

Bortforsling av jordmassor från tidigare grävningar. Bekämpning av områden med obetade och svagt betade kaveldun. Försök bör främst göras genom slåtter när sjön har lågt vattenstånd.

På sikt kan en restaurering av områdena med ohävdad och svagt betad kaveldun bli nödvändig. Vid en sådan bör det organogena lagret (ca 10-15 cm), huvudsakligen bestående av rhizom av kaveldun, schaktas bort. Det underliggande sandiga lagret (ca 20 cm) ska bevaras intakt.

4.4 Skötselområde 4: Skog (0,5 ha)

Beskrivning:

Liten skogsdunge främst bestående av yngre ask. Enstaka oxel förekommer också. Skogen har ett tätt buskskikt av enbuskar. Markfloran består av en blandning av skogs- och gräsmarksväxter. Exempel på arter är gullviva, humleblomster, tandrot och flera arter av ormbunkar.

Bevarandemål:

- Utbredningen av skogsmark är högst 0,5 hektar.

Skötselåtgärder:

Inga åtgärder.

4.5 Skötselområde : Stenmurar

Beskrivning:

De många stenmurarna, sammanlagt ca 15 000 meter, ger sjömarkerna i Högenäs sin speciella karaktär. Det mycket omfattande hägnadssystemet visar på en äldre uppdelning av sjömarken mellan olika ägare och markslag. Många av stenmurarna har förlorat sin funktion som hägnad, då flera av skiftena numera sambetas. Några murar har avskiljt mindre odlingar, s.k. horvor, från den betade marken. Flera av dessa odlingar har numera övergått till betesmark.

Bevarandemål:

- Minst 10 000 m stenmur ska vara i ett väl synligt och underhållet skick, varvid bl.a. renarna är befriade från sentida igenväxningsvegetation.

Skötselåtgärder:

Underhåll av de stenmurar som fortfarande fungerar som hägn, bl.a. uppläggning av nedrasade stenar, underhåll av kompletterande hägn (stolpar och taggtråd) m.m. Røjning och gallring längs stenmurarna, så att de inte skadas av vegetationen. Stenmurarna på och invid orden bör ha högst prioritet vid røjningar.

4.6 Skötselområde : Friluftsliv

Beskrivning:

I reservatet finns ett antal anläggningarna för friluftslivet. De utgörs av två informationsskyltar, fjorton stättor samt två enkla broar över dike och vattendrag. Invid parkeringsplatsen finns två sopkärl och en toalett. Vid informationstavlan invid p-platsen hänger även en brevlåda som innehåller en gästbok.

Bevarandemål:

- Två väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet ska finnas.
- Väl underhållna parkeringsplats och toalett ska finnas.
- Reservatet ska vara gränsmarkerat.
- Information om reservatet ska finnas på länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder:

Skötsel av sopkärl och toalett. Underhåll av parkeringsplats, stättor och broar. Markering av reservatets gränser.

5. Bränder och brandbekämpning

Bränder som uppkommer inom området ska släckas enligt gällande lag.

6. Jakt

Några inskränkningar i jakten föreligger inte inom reservatet.

7. Uppföljning

7.1 Uppföljning av skötselåtgärder

All skötsel som utförs i reservatet bör dokumenteras. Länsstyrelsen ansvarar för att en dokumentation sker av var och när åtgärder utförs, vem som utfört

åtgärderna, kostnaden samt finansiering. Betestrycket ska dokumenteras årligen om att länsstyrelsen skickar ut blanketter till berörda brukare. Brukaren rapporterar då bl.a. djurslag, djurantal och vilken period området betats.

7.2 Dokumentation och inventeringar

Länsstyrelsen ansvarar för att biologisk dokumentation och inventeringar utförs. En utläggning av fasta provrutor för att följa upp bevarandemålen ska genomföras. Dessutom bör en inventering av områdets fågelliv ske med jämna mellanrum. En uppmätning och kartläggning av ordens geologiska formationer (strandvallar och strandhak) vore också önskvärd.

7.3 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att den biologiska uppföljningen av bevarandemålen för reservatet uppnås. Uppföljning ska ske i reservatet bl.a. avseende:

- Markernas hävdstatus.
- Typiska kärlväxter och fåglar.
- Prioriterade arter som honungsblomster, riddarsporre, småtärna, skärfläcka och svartfläckig blåvinge.
- Vegetationstypernas utbredning.

8. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritering
Betesdrift inkl. underhåll av hägnader	Skötselområde 1	Brukare	1
Åkerbruk	Skötselområde 2	Brukare	1
Underhållsröjning	Skötselområde 1	Brukare/entreprenör	1
Hamling	Skötselområde 2	Brukare/entreprenör	1
Fortsatt restaurering med röjning och gallring	Skötselområde 1	Brukare/entreprenör	2
Röjning m.m. längs stenmurar	Skötselområde 5	Brukare/entreprenör	2
Bortforsling av jordmassor	Skötselområde 3	Brukare/entreprenör	2
Bekämpning av kaveldun	Skötselområde 3	Brukare/entreprenör	2
Underhåll av stättor och broar	Hela reservatet	Länsstyrelsen	1

Gränsmarkering	Hela reservatet	Länsstyrelsen	1
Dokumentation av vegetation, fågelliv m.m.	Hela reservatet	Länsstyrelsen	2
Uppföljning av bevarandemål	Hela reservatet	Länsstyrelsen	2

Prioritering: 1. Högst, 2. Hög, 3. Lägre

Bilagor

1. Reservatsbeslutet från 1972-10-17
2. Skötselplanekarta
3. Vegetationskarta enligt Nordiska Ministerrådets naturtyper
4. Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets naturtyper i Natura 2000
5. Karta över fornlämningar och kulturspår
6. Artlista
7. Referenser
8. Fastigheter och fastighetsägare

LÄNSSTYRELSEN

I KALMAR LÄN

Planerings-
avdelningen

BESLUT

1972-10-17

11.121-512-71

Angående bildande av naturreservat av ett område, Högenäs orde, å fastigheterna Högenäs 1:1, 1:6, 1:7, 2:1, 2:3, 7:1 och 8:1 m fl Ölands Åkerbo kommun

Naturreservatets läge och beskaffenhet m m

Högenäs orde har betecknats som ett av de viktigaste naturvårdsobjekten på Öland och är av betydande värde ur såväl naturvetenskaplig som social synpunkt. Området representerar en för Ölands ostkust karaktäristisk naturtyp med i havet utskjutande, starkt svallade strandvallar, vilka ofta är uppbyggda på en moränkärna. "Orden" har en för Ölandska förhållanden betydande höjd, ca 10 meter. Vegetationen, som är starkt betespåverkad, består av ett lågbuskskikt av huvudsakligen en och till någon del orol. På de högre delarna av området har utbildats en utpräglad torrängsflora, medan övriga delar via övergångszoner har en mera fuktfördragande markvegetation. På "ordens" krön finns en fyrbåk av forntida ursprung, nyligen restaurerad. Utsikten från krönet över Östersjön och kustlandet är hänförande; i blickfånget finns bl a Källa ödekyrka och Högby fyr.

Inom området gäller förutom utomplansbestämmelser förordnanden enligt 15 och 19 §§ naturvårdslagen. Ändamålet med reservatbildningen är att effektivare än vad som hittills varit möjligt freda området från sådan påverkan, som kan ändra dess karaktär. Naturreservatet, vars areal är ca 130 hektar, har utmärkts med röd heldragen begränsningslinje å till ärendet hörande karta (Bil 1).

Fastighetsägare

Se bilagda förteckning (Bil 2).

Ärendets handläggning

Sedan reservatbildningen aktualiserats i samband med uppkomna frågor om bebyggelseexploatering och täktverksamhet inom området, förordnade länsstyrelsen 26.06.1967 lantmätaren Gunnar Drevinger, Kalmar, att förhandla med vederbörande intressenter samt hit inkomma med förslag till eventuell uppgörelse enligt 17 § naturvårdskungörelsen. Med skrivelse 17.07.1971 har Drevinger överlämnat förslag till avgränsning av naturreservatet, förslag till jämkning av härstädes upprättat förslag till reservatföreskrifter för området samt med

LÄNSSTYRELSEN

I KALMAR LÄN

BESLUT

1972-10-17

11.121-512-71

markägarna träffade avtal om ersättning m m i anledning av reservatbildningen. Markägarna har sedermera bl a förklarat sig godkänna reservatföreskrifter av nedan angivet innehåll.

Naturvårdsverket, domänverket och kommunen har tillstyrkt reservatbildningen. Ovannämnda avtal har av naturvårdsverket ansetts skäligena.

Kungl Maj:t har 27.07.1972 bemyndigat naturvårdsverket att disponera för inträngsersättning m m erforderliga belopp. Beloppen kommer att utbetalas genom länsstyrelsens försorg.

Enär det område varom i ärendet är fråga främst på grund av sin betydelse för kännedomen om Ölands natur och för allmänhetens friluftsliv bör särskilt skyddas och vårdas, förklarar länsstyrelsen härigenom med stöd av 7 § naturvårdslagen området som naturreservat (naturreservatet Högenäs orde) med de gränser, som utmärktes å härvid fogad karta.

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8 och 10 §§ naturvårdslagen ävensom 7 § naturvårdskungörelsen att nedan angivna skyddsföreskrifter samt vård- och förvaltningsföreskrifter skall gälla beträffande området.

A Skyddsföreskrifter

I I fråga om rätten att förfoga över området skall gälla följande inskränkningar:

Det är förbjudet att

1. uppföra ny byggnad eller ändra befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligen annat ändamål än det, vartill byggnaden tidigare varit använd;
2. anordna stängsel som hindrar eller avsevärt försvårar tillträdet till området;
3. förändra skada eller borttaga befintlig fyrbåk;
4. inrätta upplag för annat ändamål än jordbrukets eller fiskets behov;
5. bedriva täkt;
6. verkställa schaktning, fyllning, sprängning, dikning eller annan liknande åtgärd;
7. anlägga väg eller stig;

LÄNSSTYRELSEN

I KALMAR LÄN

BESLUT

1972-10-17

11.121-512-71

8. utan länsstyrelsens tillstånd främstraga ledning;
9. anorständes än å redan odlad mark verkställa plöjning eller annan mekanisk markberedning eller använda växt-näringsämne eller kemiskt bekämpningsmedel;
10. utföra skogskultur;
11. utan länsstyrelsens tillstånd verkställa avverkning eller röjning samt
12. upplåta plats för tältning eller uppställande av husvagn.

Utan hinder av förbudet vid I:1 får - efter tillstånd av domänverket och länsstyrelsen - för fleket erforderliga skjö-bedar uppföras å fastigheterna Högens orde 1:1 och Hönungs-torpet 2:1.

Förbudet vid I:5 avser ej tångtäkt samt ej heller sandtäkt å vegetationslöst strandområde.

Förbudet vid I:6 utgör ej hinder mot vårdmakthållande och underhåll av befintliga diken.

II Allmänheten har att inom naturreservatet iakttaga följande:

Det är förbjudet att

1. skada eller borttaga fasta naturföremål eller ytbildningar;
2. skada eller borttaga växande träd, buskar eller växter, blomlockning härunder inbegripen;
3. jaga, döda, fånga eller skada vilda däggdjur eller fåglar eller deras ungar eller tillägna sig fåglars bon och ägg eller annorledes störa djurlivet;
4. medföra okopplad hund;
5. framföra motordrivet fordon eller annat transportmedel annorstädes än på därför avsedda vägar;
6. parkera annorstädes än å särskilt iordningställd parke-ringsplats;
7. tälta eller uppställa husvagn;
8. uppgöra eld;

LÄNSSTYRELSEN
I KALMAR LÄN

BESLUT

1972-10-17

11.121-512-71

9. på störande sätt utnyttja radio, gramfon, bandspelare o dyl.

Vad sålunda föreskrivits skall i tillämpliga delar iakttagas även i samband med förfogandet över området.

Förbudet vid II 3 och 4 avser dock inte utövandet av jakt-rätten inom området.

Förbuden vid II 5 och 6 skall inte utgöra hinder mot transporter för jordbrukets eller fiskets behov.

B Vård och förvaltningsföreskrifter

1. Naturreservatet skall i naturvårdshänseende vårdas och förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna. Därvid skall bland annat föreskrifterna vid 2 - 5 här nedan beaktas.
2. I samråd med länets skötselråd skall upprättas en dispositions- och skötselplan för reservatet. Planen skall efter hörande av naturvårdsverket godkännas av markägarna och länsstyrelsen. På förslag av markägarna eller länsstyrelsen skall planen kunna revideras.
3. Områdets öppna karaktär skall bibehållas. För ändamålet skall buskskiktet röjas med jämna mellanrum, varjämte området om möjligt bör betas av hästar samt/eller nötkreatur och får.
4. Parkeringsplats skall anordnas i anslutning till reservatet.
5. Reservatet skall utmärkas på platsen i enlighet med statens naturvårdsverks anvisningar i ämnet.

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktar länsstyrelsen markägarna att tåla gallring, röjning, betning och andra för naturreservatets skötsel erforderliga åtgärder ävensom anläggande av parkeringsplats, sanitära inrättningar och liknande anordningar inom området.

Den som bryter mot föreskrift, som meddelats enligt 8 eller 10 §§ naturvårdslagen, kan dömas till dagsböter eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst sex månader samt må förpliktas att ersätta kostnad, som föranledes av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot sådan föreskrift, äger länsstyrelsen vid vite förelägga honom att rätta vad olagligen skett. Överexekutor äger ock meddela handräckning för sådant ändamål.

Länsstyrelsen erinrar om allmänt gällande förbud

att förstöra eller skada egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill (12 kap 1 § brottsbalken),

LÄNSSTYRELSEN

I KALMAR LÄN

BESLUT

1972-10-17

11.121-512-71

att skräpa ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat (23 § naturvårdslagen) samt,

att handha eld eller brandfarligt föremål så att brand lätt kan uppstå (10 § brandlagen).

För området meddelade särskilda förordnanden om strandskydd och skydd för landskapsbilden upphör samtidigt härmed att gälla.

Om innehållet i detta beslut skall kungörelse i vederbörlig ordning utfärdas.

Den som vill överklaga länsstyrelsens beslut skall göra det skriftligen genom besvär hos Kungl Maj:t.

Besvärshandlingen skall ha kommit in till jordbruksdepartementet inom tre veckor från den dag då klaganden fått del av beslutet.

I besvärshandlingen skall anges länsstyrelsens beslut. Vidare bör anges vad som yrkas och de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet.

Klaganden bör i besvärshandlingen uppgi namn, yrka, postadress och telefonnummer.

Insända besvärshandlingen med posten skall det ske med betalt brev adresserat till Jordbruksdepartementet, Fack, 103 20 Stockholm 16.

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsrådet Gösta Hanning beslutat och byrådirektören Arnold Samuelsson varit föredragande, har även länsarkitekten Sten Risberg, tf överlantmätaren Hilmer Bramsbo och länsassessorn Kjell Paradis deltagit.

Gösta Hanning

Arnold Samuelsson

Naturvårdsenheten

Kopia

markägarna rek mb

planverket

naturvårdsverket rek mb

domänverket (centralförvaltningen driftsavdelningen) rek mb

vägförvaltningen

distriktslantmätaren

kommunen

skogsvårdsstyrelsen

Postadress

Fack

381 01 KALMAR

Gatuadress

Södra Långgatan 26

Telefon

0480 - 222 20

Postgiro

3 51 78 - 3

LÄNSSTYRELSEN

I KALMAR LÄN

BESLUT

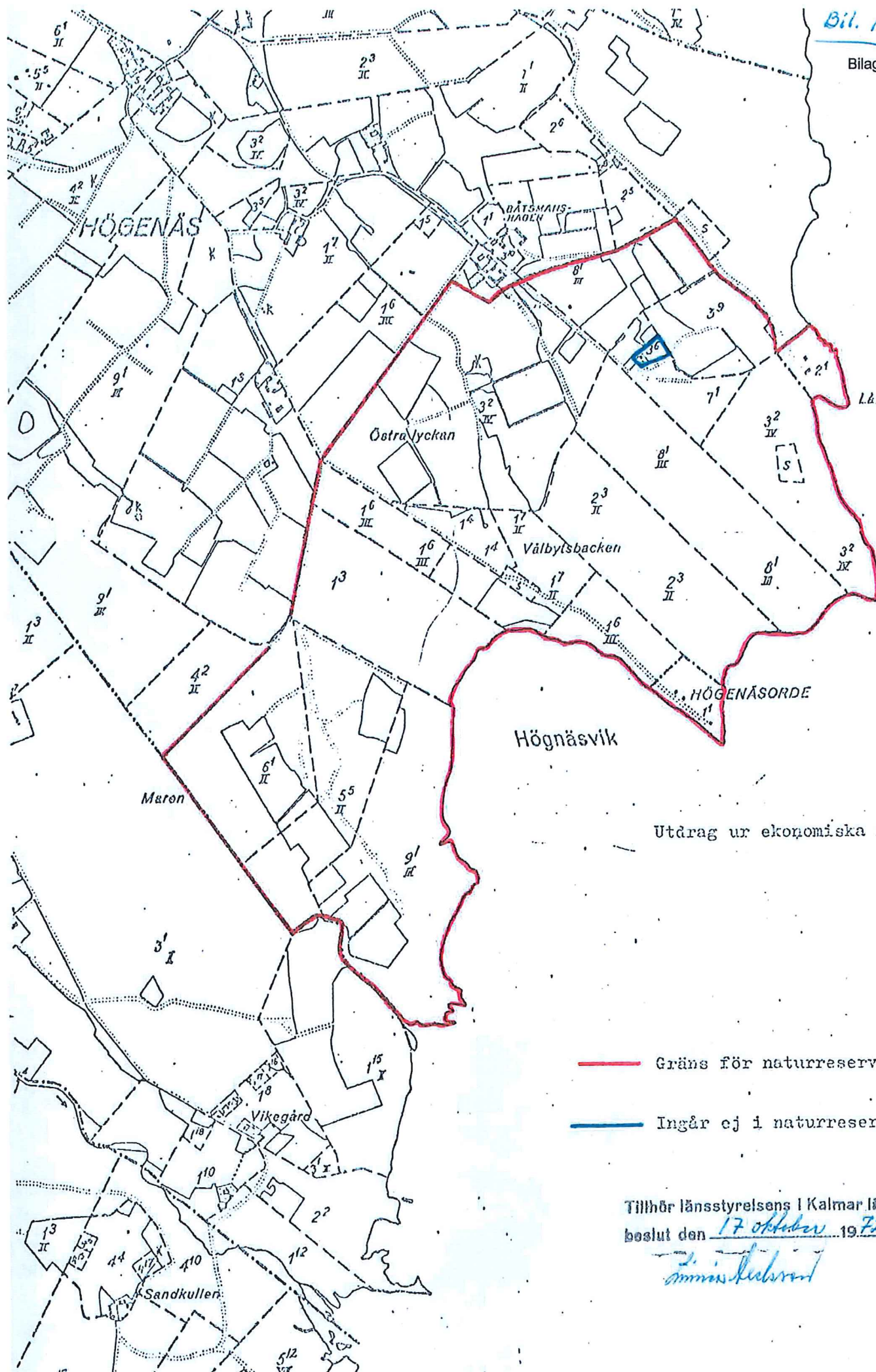
1972-10-17

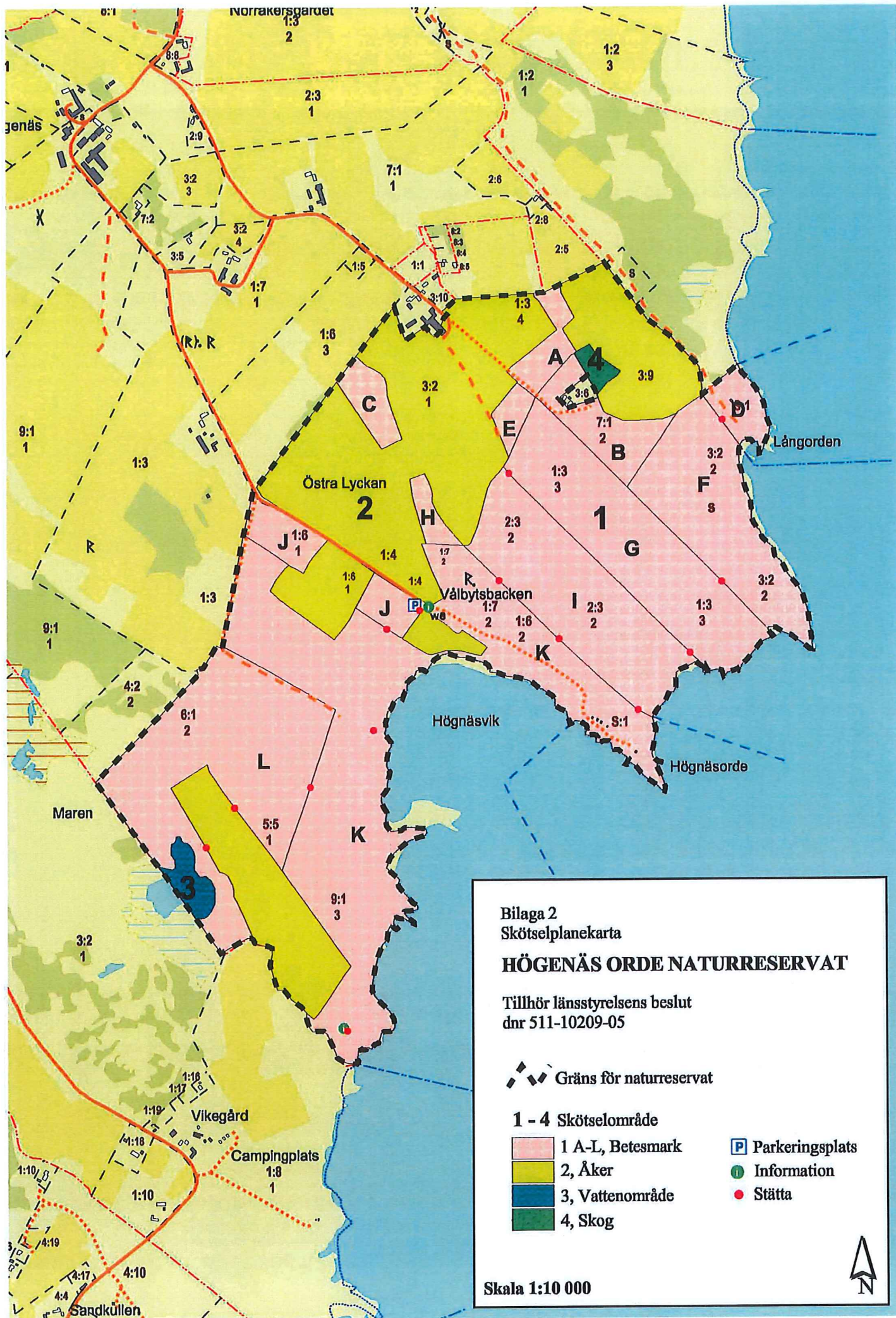
11.121-512-71

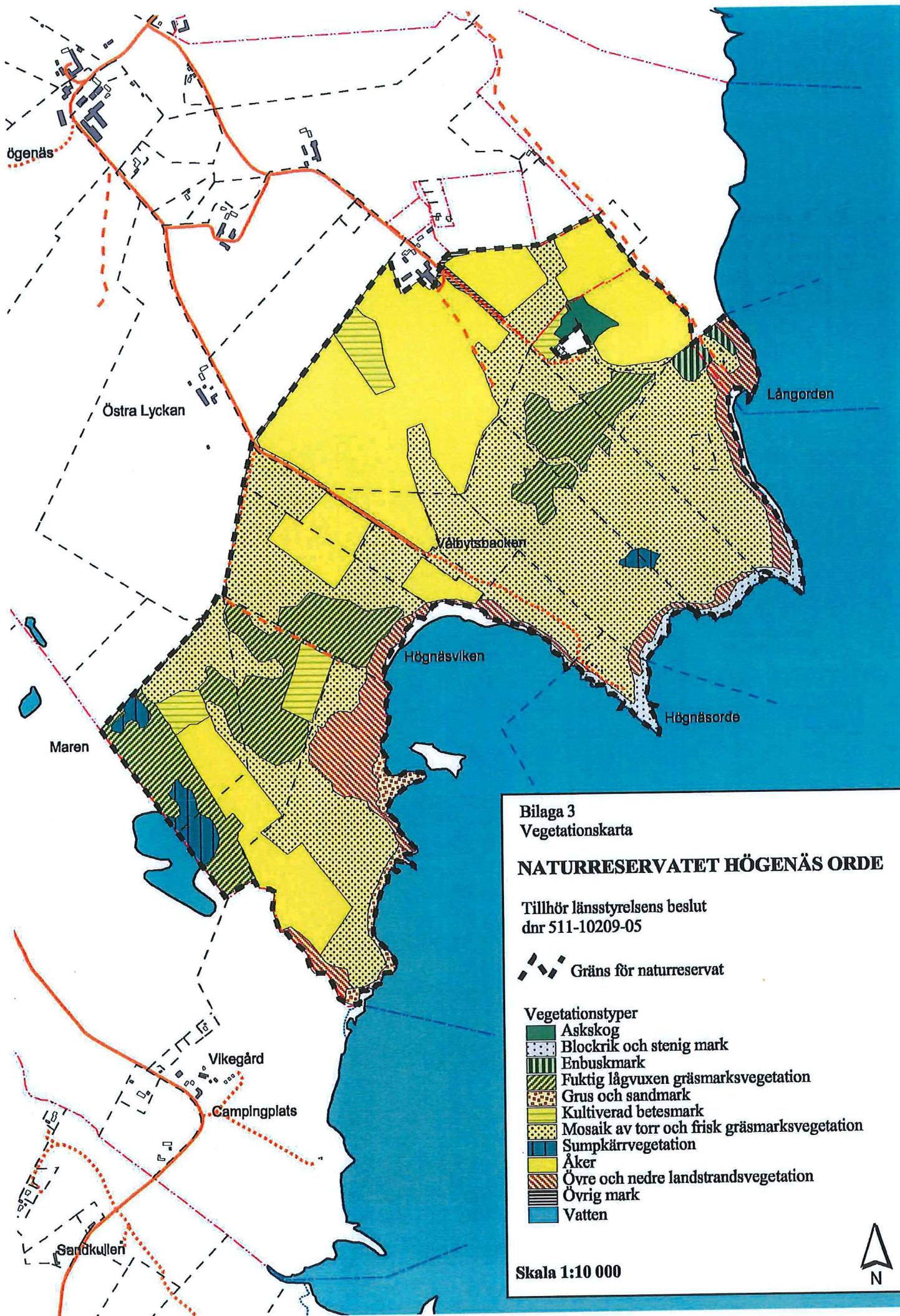
juridiska enheten
planenheten
lantmäterienheten
chefen för östra kustdistriktet
~~avdelningen för naturvårdsenheter~~
naturvårdspärmen
kommunen för anslag
polismästaren i Kalmar
domänverket, centralförvaltningen, naturvårdsspekt.
" " fastighetsspekt.
" Östra dt., Västervik
" Kalmar revir, Kalmar

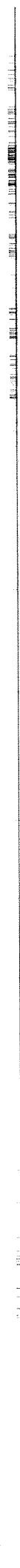
Kopia av samtliga bil till samtliga ovan

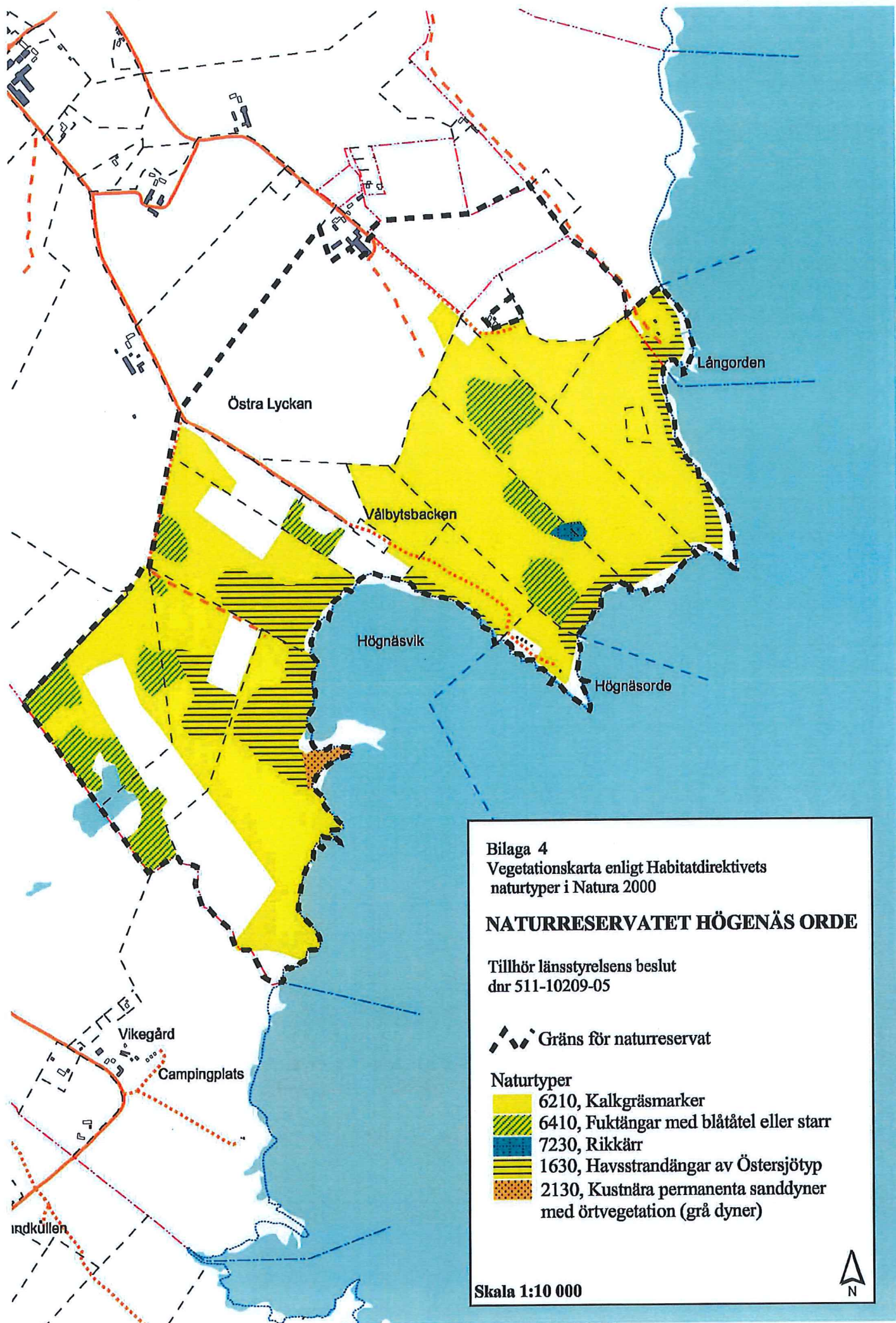
CD/11

Bilaga 4
Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets
naturtyper i Natura 2000

NATURRESERVATET HÖGENÄS ORDE

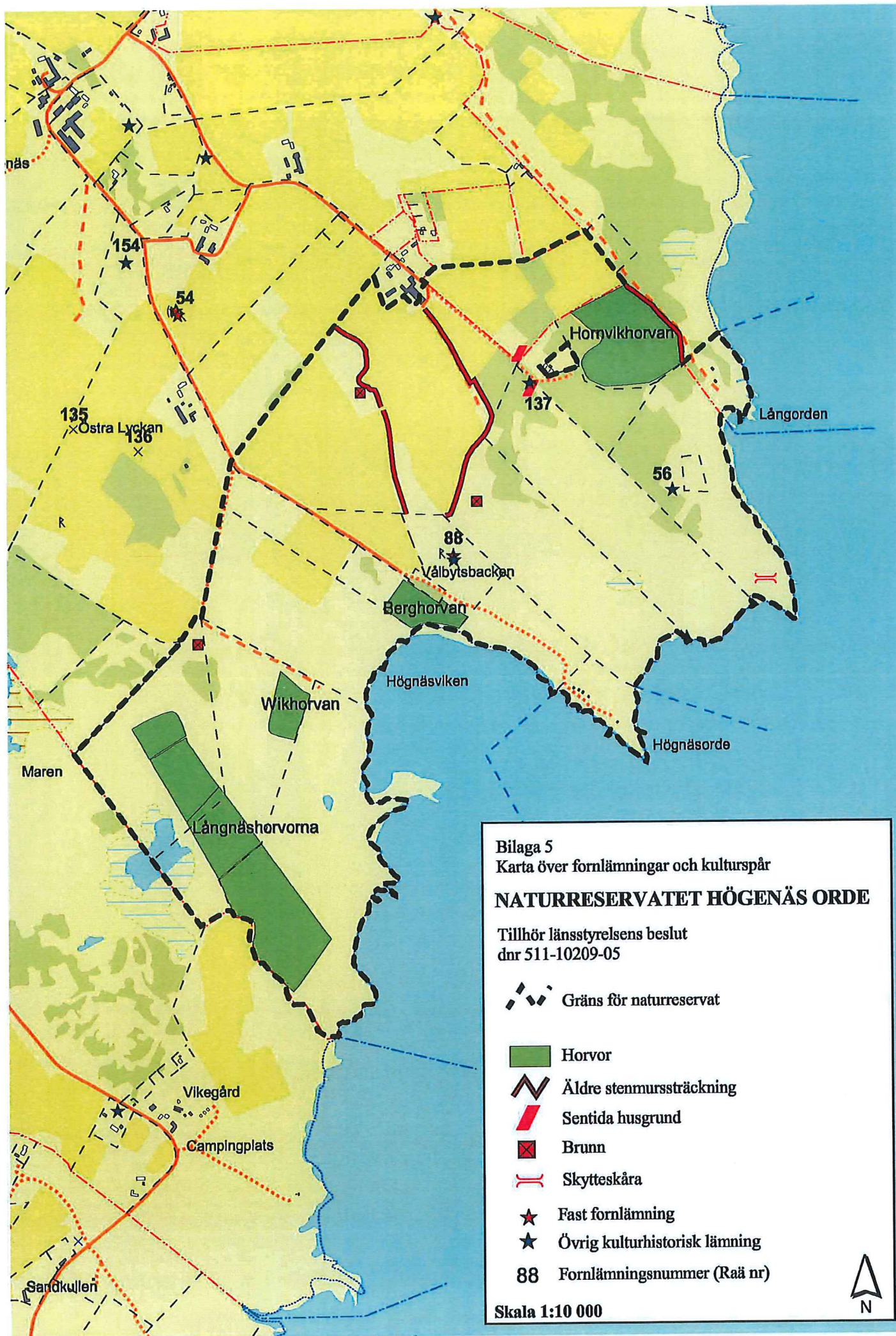
Tillhör länsstyrelsens beslut
dnr 511-10209-05

Gräns för naturreservat

- Naturtyper
- 6210, Kalkgräsmarker
 - 6410, Fuktängar med blåttåtel eller starr
 - 7230, Rikkärr
 - 1630, Havsstrandängar av Östersjötyp
 - 2130, Kustnära permanenta sanddyner med örtvegetation (grå dyner)

Skala 1:10 000

Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter inom naturreservatet Högenäs orde.

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2000.

Rödlistekategori:

- EX = utdöd (extinct)
- RE = försvunnen (regionally extinct)
- CR = akut hotad (critically endangered)
- EN = starkt hotad (endangered)
- VU = sårbar (vulnerable)
- NT = missgynnad (near threatened)
- DD = kunskapsbrist (data deficient).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödliste-kategori
KÄRLVÄXTER		
<i>Consolida regalis</i>	Riddarsporre	NT
<i>Herminium monorchis</i>	Honungsblomster	VU
<i>Carex obtusata</i>	Trubbstarr	NT
SVAMPAR		
<i>Geastrum schmidelii</i>	Dvärgjordstjärna	NT
<i>Lycoperdon decipiens</i>	Stäppröksvamp	VU
FÅGLAR		
<i>Melanitta fusca</i>	Svärta	NT
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Skärfläcka	NT
<i>Sterna albifrons</i>	Småtärna	VU
<i>Coturnix coturnix</i>	Vaktel	NT
FJÄRILAR		
<i>Maculinea arion</i>	Svartfläckig blåvinge*	VU
<i>Cupido minimus</i>	Liten blåvinge	NT

* =Åtgärdsprogram för arten finns/planeras

Referenslista

- Carlsson, L. (red). 1997. *Fågellokaler på Öland*. Calidris supplement nr 17. Ölands ornitologiska förening.
- Grahn, J. 1998. *Kvalitativ vegetationsuppföljning inom naturreservat i Kalmar län* 1998. Länsstyrelsen i Kalmar län
- Hylander, K. 1994. *Våtmarksinventering av Öland 1993*. Länsstyrelsen i Kalmar län. Meddelande 1994:3.
- Johansson, O. 1983. *Naturreservatet Högenäs orde*. Länsstyrelsen. Stencil.
- Källa hembygdsförening. 1988. *Källa, en sockenbeskrivning*. Borgholm.
- Lantmäteriet. *Ägomätning, Högenäs*, 1736. Akt 2, Källa socken.
- Lantmäteriet. *Storskifte, Högenäs*, 1785. Akt 14, Källa socken.
- Lantmäteriet. *Enskifte, Högenäs*, 1803-11. Akt 22, Källa socken.
- Lantmäteriet. *Enskifte å Högenäs utägor*, 1821-23. Akt 38, Källa socken.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1997. *Kulturmiljövårdens riksintressen, Borgholms kommun*. Meddelande 1997:26.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1985. *Skötselplan Högenäs orde*. Stencil.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 2002. *Högenäs*. Material sammanställt inför kurs inom landsbygdsprogrammet (LBU). Stencil.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 2001. *Natur och kultur på Öland*. Kalmar.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 2005. *Bevarandeplan, Högenäs orde*. Stencil.
- Ottosson, U. Johansson, K. & Pettersson, J. 1989. *Häckfågelbestånden av and- och måsfåglar samt vadare på Ölands strandängar*. Calidris supplement 7.
- Palmqvist, I. 1964. *Högenäs orde – en morfologisk översikt*. Naturgeografiska institutionen, Uppsala universitet. Stencil.
- Pettersson, J. Hellström, M. & Jonzen, N. 1995. *Fåglar på Ölands strandängar*. Rapport från Ottenby fågelstation.
- Pettersson, J. 2001. *Fåglar på Ölands sjömarker 1988 och 1998*. Länsstyrelsen i Kalmar län. Meddelande 2001:12.
- Rudmark, L. 1983. *Beskrivning till jordartskartan Borgholm NV/NO*. Sveriges Geologiska Undersökning, Ae nr 45. Uppsala.
- Ölands ornitologiska förening. *Vadarinventeringen på Öland 2002*. Internet.

Fastigheter, fastighetsägare och nyttjanderätter

Fastigheter och fastighetsägare

Östra Honungstorp 1:3 -

Högenäs 3:2 -

Högenäs 3:9 -

Högenäs 7:1 -

Östra Honungstorp S:1 – Deläggande fastigheter är Långerum 1:4, 1:15, 1:34 och 1:45, Västra Honungstorp 1:2 och 1:3, Östra Honungstorp 1:2 och 1:3

Högenäs 3:2 -

Högenäs 2:3 -

Högenäs 1:6 -

Högenäs 1:4 -

Högenäs 1:7 -

Högenäs S:1 - Deläggande fastigheter är Högenäs 1:3, 1:7, 4:2, 6:1, 7:1, 8:1 och 9:1.

Högenäs 1:3 -

Högenäs 6:1 -

Högenäs 5:5 -

Högenäs 9:1 -

Högenäs 4:2 -

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

BILAGA 8

2 (2)

2005-12-12

511-10209-05

Högenäs 8:1 –

Långerum 1:4 –

Långerum 1:15 –

Långerum 1:34 –

Långerum 1:45 -

Västra Honungstorp 1:3 –

Östra Honungstorp 1:2 –

Nyttjanderätt till bete